

UW Medicine
UNIVERSITY OF WASHINGTON
MEDICAL CENTER

የሃዘን መመሪያ

የሚወዱት ሰው ሲሞት ማዘን

ለምንም ነገር አልተወለዱም፣ እና ለምንም ነገር አንሞትም።
ነባራዊነት እሽክርክሪት ነው፤ እና የመነሻ እና መድረሻ /አልጋ ወሰንን ለመለካት ስንመደብ እንሰራለን።

ማኑኤል አኩና

ጥያቄዎች ?

ጥያቄዎቻችሁ ጠቃሚዎች ናቸው። እባክዎን ጥያቄ ወይም አሳሳቢ ነገር ካለዎት ይደውሉልን።

በዋሽንግተን ዩኒቨርሲቲ ህክምና ማዕከል የሶሻል ዎርክ (ማህበረሰብ ድጋፍ ሰጭ) እና ክብካቤ አስተባባሪ፡

- ማውንትሌክ ቴሬስ ቅጥር ግቢ:-206.598.4370
- ናርዝዌስት ቅጥር ግቢ:-206.668.1304
- በሃርበርቪው ህክምና ማዕከል የሶሻል ዎርክ (ማህበረሰብ ድጋፍ ሰጭ) 206.744.8030

ይህ ጥራዝ የሃዘንዎ የማገገም ሂደት እንዲጀምር ያማዘዎታል ።

ሃዘን አንድ ጠቃሚ የሆነን ነገር ስናጣ (በሞት) የሚፈጠር ተፈጥሯዊ ምላሽ ነው።

በጣም የምንወደው ሰው በሞት ሲለየን ሁላችንም በራሳችን መንገድ እና ፍጥነት እናዘናለን። እንዴት እና ለምን ያክል እንደምናዘን በበርካታ ነገሮች ተፅእኖ ላይ የተመሰረተ ይሆናል። ዝርያ/ነገዳችን፣ባህሎቻችን፣ሰብእናችን፣ የህይወት ተሞክሮቻችን፣መንፈሳዊ ዕምነቶቻችን፣ለጭንቀት/ውጥረት የምንሰጠው ምላሽ እና የሚኖረን ግንኙነት በአስተዛዘን ሂደቶቻችን ላይ ተፅዕኖ ሊፈጥሩ ይችላሉ።

ትክክለኛ ወይም ስህተት የሚባል የአስተዛዘን ሂደት የለም።አንዳንዶቻችን

ሃዘናችንን በነፃነት እንገልጻለን፣ከሌሎች አዛኞች(ሰዎች) ጋር መሆን ምችት ይሰጠናል፤

ለምንወዳቸው ሰዎች አስታዋሽ የሆኑ ነገሮችን በቅርብ እንይዛለን።

ሌሎቻችን ብቻችንንመሆን ምችት ይሰጠናል።ሰለሞት አስተዋሽ ከሆኑ ነገሮች

እንርቃለን።አንዳንዶቻችን ደግሞ የባህላዊ እና የእምነት ክንዋኔዎች ሃዘናችንን እንድንረሳ

እና ወደ ቀድሞው ሁኔታ እንድንመለስ ይረዳሉ።

የሀዘንዎን ሂደት ሲጀምሩ ምን ሊፈጠር እንደሚችል ቀድመው መተንበይዎ

ብቸኝነትዎን እና የሀዘን ስቃይዎን ሊቀንስ ይችላል።ይህ ስሜት የተለመደ/ሁሉም

ሰው ላይ ያለ እንደሆነም ለማወቅ ይረዳዎታል።

የአስተዛዘን ሂደት ረጅም፣አዝጋሚ እና ሊያሰቃይ የሚችል ሊሆን ይችላል።ሃዘን

እና ናፍቆት ሊሰማዎት የሚችሉባቸው በርካታ ግዜያቶች ሊኖሩ ይችላሉ። ለበርካታ

ሰዎች የሃዘን ሂደት የጥንካሬ እና በዕደገት-የተሞላ ልምምድም ሊሆንላቸው ይችላል።

ይህንን ለማመን አሁን ሊከብድ ይችላል በተለይ ሃዘንዎ አዲስ ከሆነ።

ራስዎን በሃዘን እንዳይጎዱ ይጠንቀቁ

ማሰታወሻዎች

ከሞት በኋላ (ወዲያውኑ)

የድንጋጤ እና የመደንዘዝ ስሜት ሊሰማዎት ይችላል-ሞት እውን መሆኑን ተከትሎ መደንገጥ እና ይህንን ሞት አምኖ ያለመቀበል/ክህደት ሊሰማዎት ይችላል። እነዚህ ስሜቶች አደገኛ ከሆነ የስቃይ ስሜት ይከላከሉዎታል። ሌሎች ደግሞ የሚወዱት እና በስቃይ ላይ የነበረ ሰው ሲሞት የግልግል ስሜት ይሰማቸዋል። ምክንያቱም ሚቹ ከስቃይ ስለተገላገለ።

እነዚህ ስሜቶች የተለመዱ ናቸው።

ማዘን

የሚናደዱበት ወቅት ሊኖር ይችላል።ንዴት አጋዥ ካለመሆን ስሜት እና ሁኔታዎችን ካለመቆጣጠር ጋር ተያይዞ ከሚመጣ ፍርሃት /ሹብር ሊመነጭ ይችላል። የሚወዱት ሰው ችላ ሲልዎትም ሊመጣ ይችላል።ንዴት የሃዘን ሂደት አካል ነው። የሚከብደው ግን እንዴት ጤናማ በሆነ መልኩ ለመግለፅ መማሩ ላይ ነው።

በመጀመሪያ ሞትን ተከትሎ የወንጀለኛነት ስሜት ሊሰማዎት ይችላል።ከግዜ በኋላ ግን ያለፈው ነገር እንዳለፈ እና እራስዎን መውቀስ የሚወዱትን (ሚቹን) በህይወት ሊመልስልዎት እንደማይችል መማር ይጀምራሉ።

ሃዘንን አምኖ መቀበል

የሚወዱት ሰው መሞቱን አምነው መቀበል ሲጀምሩ ድብርት እና ተስፋ የመቁረጥ ስሜት ሊጀምርዎ ይችላል። በዚህ ወቅት ለመፅናናት/ለምቻት የሌሎችን ዕገዛ የሚሹበት ጊዜ ነው።

ህይወትዎን እንደገና ማደስ

የሆነ ወቅት ላይ አብዛኛዎቹ ቀናት ከሃዘን ይልቅ ደስተኛ የሚሆኑበት ቀናት ይመጣሉ።እናም ወደ ማስተካከያ ግዜ የሚሻገሩበት እና ሃዘኑን አምነው የሚቀበሉበት ግዜ ይመጣል። ምንም እንኳን ህይወትዎ እንደከዚህ ቀደመ ባይሆንም ትርጉም ላለው እና ላዓላማ መኖር ይጀምራሉ።

ለሞት ግብረ-መልስ

ሃዘን/ሞት ባህሪን ሊቀይር ይችላል። እረፍት አልባ እና በቀላሉ አልቃሻ ሊያደርግ ይችላል። ከመጠን በላይ ወይም ከመጠን በታች ሊመገቡ ይችላሉ። የእንቅልፍ ችግር ሊያስከትል ይችላል።

የአስተሳሰብ ዘዎችንም ሊቀየር ይችላል። አትኩሮት የማጣት ችግር አለያም ግራ መጋባት ሁኔታም ሊፈጠር ይችላል። ውሳኔ መወሰንን ከባድ ሊያደርገው ይችላል። አሳዛኝ ትዝታዎች ወይም ጭንቀት ውስጥም ሊከተን ይችላል።

ሞት ያልተለመደ አዲስ ስሜትን ሊፈጥር ይችላል። የፍርሃት እና የሃዘን ስሜቶች የተለመዱና የሚጠበቁ ናቸው። ብቸኝነት፣ ዝምተኛነት እና አጋዥ-አልባነት ስሜት ሊሰማዎት ይችላል። ቁጡ እና "የተናዳጅ" ስሜት ሊሰማዎት ይችላል። ኣብዛኛዎቹ ሃዘንተኞች ለሚወዷቸው ሰዎች ላደረጓቸው እና ላላደረጓቸው ነገሮች የፀፀት ስሜት ይሰማቸዋል። አንዳንድ ሰዎች ደግሞ ከሞት በኋላ የእጩይታ(የመገላገል) ስሜት ይሰማቸዋል።

አንዳንድ ሰዎች በአካላዊ ጤንነታቸው ላይም ለውጥ የሳያሉ፤ ለምሳሌ ማዘር ፣ ድካም ፣ የአፍ መድረቅ፣ ራስ ምታት፣ ያልተስተካከለ የልብ ምት እና የትንፋሽ ማጠር። የሆድ እና ደረት ጨምሮ የመያዝ ስሜት ከጭንቀት እና ፍርሃት ስሜት የመነጨ ሊሆን ይችላል።

በማህበረሰብ ህይወት እና ግንኙነት ላይም ለውጥ ሊያዩ ይችላሉ። ለምሳሌ ረዘም ላለ ግዜ በሌሎች ላይ የመመርኮዝ ሁኔታ አለያም ጓደኞቹ አልተረዱኝም ብለው የማመን ስሜት። በነሱ የደስታ ስሜት መቅናት አለያም ደስታቸውን መቃወም።

አጋዥ ድጋፎች/ሃብቶች

በኣብዛኛዎቹ ኮሚኒቲዎች(ማህበረሰብ ድርጅቶች) በርካታ የመረጃ እና የድጋፍ ምንጮች አሉ። ከነኝህ ውስጥ ጥቂቶቹ አማካሪዎች፣ የሃይማኖት አባት እና መንፈሳዊ አማካሪዎች፣ የሃዘን ድጋፍ ሰጭ ግሩፕ እና ወርክሾፖች ናቸው። በአቅራቢያዎ ከሚገኘው ቤተ-መጻሕፍት አለያም የመፅሃፍ መደብር ወይም አንላይን ውስጥም ስለ አስተዛዘን ሂደት በተመለከተ ቁሳቁሶችን ማግኘት ይችላሉ። የእርስዎ ማህበረሰብ ድጋፍ ሰጭ ሰራተኛ (ሰሻል ምርከር) ኣብዛኛዎቹን እነኝህን ነገሮች እንድታገኙ ያማዘችኋል።

ከኔ ጋር የሌሎችን እና የምወዳቸውን እናፍቃቸዋለሁ፤

ነገር ግን እነሱን በመውደዴ እድለኛ ነኝ ።

በመጨረሻም ምስጋናው ሞትን/ሃዘንን አሸንፏል።

አናኒምስ

ለቅሶ ሂደት ላይ ህፃናት እንዲሳተፉ ያድርጉ፤ የእናንተን ሃዘን እንዲያዩም ፍቀዱላቸው። ስሜታቸውን እንዲገልጹ እና ጥያቄ እንዲጠይቁ ያበረታቷቸው።

ልጆቻችሁን ማን ሊንከባከባቸው እንደሚችል ይንገሯቸው፤ የተለመደውን የየቀኑን ዕቅድ ያካትቱ። ለምሳሌ “ ከትምህርት መልስ እኔ አመጣችኋለሁ፤ ስራ ላይ በምሆንባቸው ቀናት ግን አያታችሁ ታመጣችኋለች። ”

ምንም እንኳን ያዘኑ ቢሆኑም ከሞት በኋላ መጫወት እና መሳቅ ለወጣት ህፃናት የተለመደ ነገር ነው። የህፃናት አስተዛዘን ሂደት አዋቂዎች ከሚያከናውኑት የሃዘን ሂደት ይለያል። አካላዊ እንቅስቃሴ ስሜታቸውን እንዲገልጹ እና ሃይል እንዲያቃጥሉ ይረዳቸዋል።

በጉርምስና ዕድሜ ክልል የሚገኙ ህፃናት ለድጋፍ/ዕገዛ ወደ አቻዎቻቸው መቅረብን ያዘነብላሉ። ለነሱም ግዜ ይስጡ፤ ነገር ግን እርስዎን ለማናገር እነሱ ፈቃደኞች ካልሆኑ አይናደዱ።

ህፃናት ተወዳጅ መሆናቸውን የሚያረጋግጥላቸው፤ ለደህንነታቸው እና ምቹቶቻቸው የሚጠጉት እና የሚወዱት ሰው ካገኙ ከሃዘናቸው ያገግማሉ።

ህፃናት አገጋሚዎች ናቸው። ልጆቻችን ማገዝ እንዲችሉ ለራስዎ ድጋፍ ያግኙ።

እርዳታን/ዕገዛን መጠየቅ

ለረጅም ግዜ የሚቆይ እና የሚረብሽዎ አካላዊ ምልክት ካለብዎት ዶክተርዎን ማየት ሊኖርብዎት ይችላል።

የዕለት ተዕለት ስራዎን መምራት ካልቻሉ ወይም ራስዎን መንከባከብ ካልቻሉ አማካሪን ማናገር ሊጠቅምዎት ይችላል።

የአስተዛዘን ሂደት ደረጃዎች

ምንም እንኳን የእያንዳንዳችን ግብረ-መልስ በሰፊው ቢለያይም የተወሰኑ የጋራ የአስተዛዘን ሂደት ደረጃዎች አሉ። በእነኝህ አዙሪት ደረጃዎች ልንገባ እና ልንወጣ እንችላለን። ሁሉም ሰው ግን የእነዚህ ሂደቶች አካል ይሆናል። በሂደት በነኝህ ደረጃዎች ውስጥ ማለፍ ወደ ቀድሞው ሂደታችን እንድንመለስ እና ሞትን አምነን እንድንቀበል ይረዳናል።

ነገር ግን በነኝህ ደረጃዎች በቅደም ተከተል ላናልፍ እንችላለን። በሌላ የህይወት ክስተታቸው ላይ ተመርኩዘው አብዛኛዎቹ ሰዎች ወደ ፊት እና ወደ ኋላ በማለት በደረጃዎቹ ሊያልፉ ይችላሉ። አንድ ሰው በተመሳሳይ የአስተዛዘን ደረጃዎች ላይ በተደጋጋሚ ሊያልፍ ይችላል፤ ነገር ግን የሃዘን ስሜቱ መጠን እና ሃዘኑ የሚቆይበት ርዝማኔ ቀስ በቀስ ይቀንሳል።

እነኝህ መሪ ስሜቶች እንዲሰማዎ መፍቀድዎ በሂደት ስሜትዎ እንዲበርድ ይረዳዎታል። አምቀው ከያዙት ይጠነክራሉ። በሃዘን ሂደት ውስጥ ሲያልፉ በስሜትዎ ላይ ተአምራዊ ለውጥ ይመለከታሉ።

ልክ ከጨለማ በኋላ በሺ የሚቆጠሩ ብርሃኖች እንደሚመጡ እና እንደሚያንፀባርቁት ሁሉ ከተሰፋ መቁረጥ በኋላ ብዙ ተሰፋዎች ይለመልማሉ።

Rumi

ካሃዘን ማገገም

ሃዘን አትኩሮትን እና ሃይልን የሚሻ ከባድ ስራ ነው። የሃዘን ስነ-ስርዓት እንዲሁም ባህላዊ እና መንፈሳዊ ልማዶቻችሁ ሃዘናችሁ መልክ እና አትኩሮት እንዲኖረው ያግዛሉ።

ሃዘን ላይ ሲሆኑ በአንድ ጊዜ በርካታ ነገሮችን ማከናወን አይችሉም። በቀን፣ በሳምንት እና በወር ውስጥ ማሳካት የሚችሏቸውን ቀላል ግቦች ብቻ ያቅዱ። በየቀኑ ማከናወን በሚችሉባቸው ተግባራት ላይ ብቻ አትኩሮት ይሰጡ፤ እናም ለሃዘንም ቅድሚያ ይሰጡ።

- **ስለ ሃዘን ያውሩ፡-** ስሜትዎን መረዳት፣ አምኖ መቀበል እና እነኝህን ስሜቶች የሚገልጹባቸው መንገዶችን መፈለግ የሃዘን ሂደትዎ እንዲያጥር እና እንዲያገግሙ ያግዝዎታል።
- **የሞትን እውነታ ይጋፈጡ፡-** ሞትን አለመቀበል ለማስወገድ መጣር የሃዘንዎን ሂደት ያራዝማል፤ ሃዘንዎን የከፋ ያደርገዋል።
- **ለራስዎ ደግ እና ረጋ ይበሉ ፡-** በኃዘንዎ ሂደት አይቻሉ። አዳዲስ ሃላፊነቶችን አይቀበሉ።
- **ስሜትዎን ይወቁ እና ይግለጹ፡** ሞትን አምነው መቀበል ሲጀምሩ ከባድ ስሜት መሰማት ሊጀምርዎ ይችላል። ስሜቱ እንዲሰማዎት ራስዎን ፈቃደኛ ያድርጉ። ለሃዘንዎ ጊዜ ይሰጡ። የድሮ ፎቶዎችን ይመልከቱ፤ የድሮ ደብዳቤዎችን ያንብቡ። ለማልቀስ ለራስዎ ምቹ ቦታ እና ጊዜ ይሰጡ። ማልቀስ የተወሰነ እጩይታ እንደሚሰጥ ቢያውቁ ሊገረሙ ይችላሉ። በሃይል በመናገር አለያም ከጓደኛ ወይም ከአማካሪ ባለሞያ ጋር በማውራት ቁጣ እንዲበርድ ያድርጉ። ሌሎች ሰዎች እንዴት እንደሚቋቋሙ ስለ ሞት እና ሃዘን መጻፍትን ያንብቡ።
- **ሃዘንዎን ያጋሩ።** የሌሎች ድጋፍ አቅራቢዎችን ሃሳብ እና አስተዛዘን ይቀበሉ። የቅርብ ጓደኛ ወይም ቤተሰብ ከሌለ ሰዎች እንዴት ማዘን እንዳለባቸው የሚያግዝ የሰለጠነ አማካሪ ባለሞያን ማናገር ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። አብዛኛዎቹ ሰዎች የሃዘን አጋዥ ግሩፕን ተቀላቅሎ መሳተፍ ጠቃሚ ሆኖ አግኝተውታል። ከሌሎች ጋር ሃሳብን በመጋራት ሃዘንዎ ተፈጥሯዊ እና የተለመደ መሆኑን ይገነዘባሉ።

- **አካላዊ እና ስሜታዊ ፍላጎትዎን ያሟሉ፡-** ራስዎን ለመንከባከብ ትናንሽ ነገሮችን ይፈልጉ/ይጠቀሙ። የተመጣጠነ ምግብ ለማብሰል እና ለመመገብ፣ በቂ እንቅልፍ ለመተኛት እንዲሁም በየቀኑ የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ለማድረግ ጊዜ ይሰጡ። አልኮል መጠጥን እና አደንዛዥ ዕዕን ያስወግዱ፤ እነኝህ ነገሮች የሃዘንዎን ሂደት ያራዝማሉ።
- **ማስታወሻ ይያዙ፡-** ስሜትን በማስታወሻ ላይ መጻፍ ከባድ የሃዘን ስሜትን ለመግለፅ ሊረዳ ይችላል። በእርስዎ ላይ የታየውን የማገገም ለውጥንም ለመመዘገብ ይረዳል።
- **አስቸጋሪ ሊሆኑ የሚችሉ ቦታዎችን/ክስተቶችን ይለዩ፡-** የበዓል ቀናት፣ የልደት ቀናት፣ ክብረ-በዓላት እና የተለመዱ የምግብ ሰዓታትም እንኳ ቢሆኑ አስቸጋሪ ቀናት ሊሆኑ ይችላሉ። መሪር ሃዘንዎን ሊቀስቅሱ የሚችሉ የተለዩ ቦታዎችን ለማስወገድ ይፈልጉ ይሆናል። ለነኝህ ሁኔታዎች ቀደም ብለው ያቅዱ።
- **በተለምዶ የሚያደርጉትን ነገር ለመለወጥ ለራስዎ ይፍቀዱ፡-** ዘወትር የሚያከናውኑትን እና በሞት ምክንያት የተቋረጠውን ግንኙነት የሚያስታውሱ ትናንሽ ነገሮችን መቀየር ሃዘንዎ እንዲወጣልዎት እና አዲስ የህይወት ምዕራፍ እንዲጀምሩ ሊረዳዎት ይችላል።
- **በህይወትዎ ላይ ዳግም ትኩረት ያድርጉ።** የሆነ ወቅት ላይ የዓለም ማህበረሰብን ለመቀላቀል እና አዳዲስ ጓደኞችን ለመመስረት አለያም አሁን ላይ ያሉ ግንኙነቶችን ለማጠናከር ዝግጁ የሚሆኑበት ወቅት ይፈጠራል። በሂደትም አዳዲስ እቅዶችን እና ለህይወትዎ ትርጉም የሚሰጡበት አጋጠሚ ይፈጠራል።

ህፃናት እና ሃዘን

አንድ ሰው ሲሞት ለህፃናት እውነቱን ይናገሩ። ምን እንደተፈጠረ እንዳያውቁ መደበቁ እነሱን ለረጅም ጊዜ ይጎዳቸዋል። የሞትን ትርጉም ለህፃናት ምን ማለት እንደሆነ ባህላችሁ እና መንፈሳዊ እምነታችሁ ይመራችኋል።

ለልጆቻችሁ ያላችሁን ፍቅር እና እገዛ አረጋግጡ። ሞት በነሱ ጥፋት የመጣ እንዳልሆነ በድጋሜ አረጋግጡላቸው።

UW Medicine

A Guide Through Grief

Mourning the loss of a loved one

Questions?

Your questions are important. Please call us if you have questions or concerns.

UWMC Social Work and Care Coordination:

Montlake Campus:
206.598.4370

Northwest Campus:
206.668.1304

HMC Social Work:
206.744.8030

We hope this booklet will help you begin the process of your healing.

For out of nothingness we are not born, and into nothingness we do not die. Existence is a circle, and we err when we assign to it for measurement the limits of the cradle and the grave.

Manuel Acuna

Grief is a natural response to an important loss.

When we lose someone dear to us, each of us grieves in our own way and at our own pace. Many things affect how we grieve, and for how long. Our ethnic backgrounds, cultures, personalities, life experiences, spiritual beliefs, responses to stress, and our relationships all may impact our grief process.

There is no right or wrong way to grieve. Some of us express grief freely, find comfort in the company of others, and keep reminders of loved ones nearby. Others find comfort in being alone, away from reminders of our loss. Still others find that cultural or spiritual rituals can help restore order and meaning.

As you begin your grieving process, knowing what to expect can help you cope with the pain and loneliness. It may help to know that your feelings are common.

The grieving process may be long, slow and painful. There may be many times when you feel sorrow and yearning. For many people, the grieving process may also be a strengthening and growth-filled experience. This may be hard to believe right now, when your grief is so new.

Remember to be gentle with yourself.

Notes

Right After the Death

You may have a feeling of shock or numbness – shock that the death has occurred and denial that the loss is real. These feelings protect you from pain that can be overwhelming. Others report a feeling of relief that their loved one’s suffering has ended. These feelings are common.

Feeling the Loss

You may have periods of anger. Anger can grow out of feelings of helplessness and frustration at not being able to control your situation. It can also come from feeling abandoned by your loved one. Anger is a part of the grieving process. The challenge is to learn to express it in healthy ways.

At first, you may also feel guilt related to your loss. Over time, you can learn to accept that the past is over and that blaming yourself will not bring your loved one back.

Recognizing That Your Loss Is Final

When you begin to accept that your loved one is gone, depression and despair can set in. This is the time to reach out to others for comfort.

Rebuilding Your Life

At some point, you will begin to have more good days than bad days, and you will move into a period of adjustment and acceptance. Although your life will never be the same, you can begin to find new meaning and purpose.

Reactions to a Loss

Loss may change the way you behave. You may be restless or cry easily. You may eat too much or too little or have trouble sleeping.

Thinking patterns may change. You might have trouble concentrating, or you might feel confused. Making decisions can be harder. You may dwell on sad memories or worries.

Loss can cause unfamiliar, new feelings. It is common to feel anxious and sad. You may feel numb, lonely, or helpless. You may be irritable or angry, or feel like you are “going crazy.” Many grieving people feel guilty about something they did or did not do for their loved one. After a death, some people even feel relieved.

Some may notice changes in their physical health, such as dizziness, exhaustion, dry mouth, headaches, pounding heart, or shortness of breath. Stomach problems or tightness in the chest may be related to tension and anxiety.

You may also notice changes in your social life and relationships. For example, you might depend more on others for a while or feel that your friends do not understand you. You may even envy or resent their happiness.

Helpful Resources

There are many sources of support and information in most communities. Some of these are counselors, clergy and spiritual advisors, grief support groups, and workshops. You can also find materials about the grieving process at your local library or bookstore, or online. Your social worker can help you find many of these resources.

I will miss those I loved who are no longer with me, but I find I am grateful for having loved them.

The gratitude has finally conquered the loss.

Anonymous

Let children take part in the mourning process, and let them see your grief. Encourage them to express their feelings and ask questions.

Tell your children who will be caring for them. Include them in plans for daily routines such as, “I will pick you up after school. On the days I work, Grandma will pick you up.”

It is normal for young children to play and laugh shortly after a death, even when they are very sad. Children process grief in different ways than adults do. Physical activity helps them express their emotions and burn off energy.

Teens are more likely to turn to peers for support. Be available for teens but do not be hurt if they do not want to talk with you.

Children can recover from grief if they have loved ones they can depend on for comfort and security, who can reassure them that they are loved.

Children are resilient. Get support for yourself so you can support your child.

Asking for Help

If you have physical symptoms that disturb you and that do not go away for a long time, you may want to see your doctor.

If it is becoming hard to manage your daily activities or to take care of yourself, talking with a counselor may help.

The Phases of Grief

Even though our reactions vary widely, there are common phases in the grief process. We can cycle in and out of these phases. Each one is part of the overall process. Moving through these phases helps you adjust to and accept your loss over time.

You may not go through these phases in order. Most people move back and forth between them, depending on other events in their lives. A person may go through the same phase of grief several times, but the intensity of the feelings and how long they last slowly lessen.

Letting yourself feel these strong feelings will allow them to lessen over time. If you hold them in, they may remain powerful. You may have dramatic changes in your emotions as you go through the grieving process.

After despair many hopes flourish. Just as after darkness, thousands of suns open and start to shine.

Rumi

Healing from Grief

Grieving is hard work that requires energy and attention. The grief rituals and traditions of your culture or spiritual practice can help provide structure and focus.

When you are grieving, you may not be able to do many tasks at once. Try setting simpler goals for what you can get done in a day, a week, or a month. Focus on what you *do* manage to do each day, and try to make grieving a priority.

- **Talk about grief.** Recognizing your emotions, accepting them, and finding ways to express them can help shorten the grieving process and help you heal.
- **Face the reality of the loss.** Avoiding the loss may make the grieving process longer and even more painful.
- **Be gentle with yourself.** Try not to rush through your grieving. Try not to take on new responsibilities.
- **Acknowledge and express your emotions.** Strong feelings will come up as you begin to accept your loss. Allow yourself to feel them. Make time to grieve – look at old photos and read old letters. Give yourself a safe place and time to cry – you may be surprised to find that crying may bring some relief. Let go of anger by exercising vigorously or talking with a friend or counselor. Read books about grief and loss to find out how others cope.
- **Share your grief.** Accept sympathy and concern from those who can provide support. If close friends or family members are not available, consider seeing a counselor who is trained in helping people grieve. Many people find that attending a grief support group is helpful. By sharing insights with others, you can learn that your grieving is natural and normal.

- **Take care of your emotional and physical needs.** Find simple things you can do to nurture yourself. Take the time to prepare and eat balanced meals, get enough sleep, and exercise each day. Avoid alcohol and drugs – they can make your grieving process last longer.
- **Keep a journal.** Writing down your feelings can help you learn to express painful emotions. It can also give you a record of your progress.
- **Be aware of possible trouble spots.** Holidays, birthdays, anniversaries, and even ordinary meal times may be difficult. You may want to avoid special places that now are painful reminders of your loss. Try to plan ahead for these times.
- **Give yourself permission to change your routine.** Changing some of the little reminders and routines of your lost relationship may help you to grieve and begin to build a new life.
- **Refocus on life.** At some point, you will feel ready to re-enter the social world and begin to make new friends or strengthen current relationships. Over time, you will begin to create new goals and meaning for your life.

Children and Grief

Tell children the truth when someone dies. Trying to protect them by not telling them what happened can do lasting harm. Your own cultural and spiritual beliefs will guide what you say to children about the meaning of death.

Assure your children of your love and support. Reassure them that the death is not their fault.